

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VIII

Barcelona 30 Maig de 1914

Núm. 343

SUMARI

La Ciutat que frisa en nosaltres

La Ciutat que frisa en nosaltres.

Programa d'algunes obres a fer amb motiu o amb ocasió de la Exposició de 1917, per MANUEL VERA I MARC.—GUILLEM BUSQUETS —JAUME BOFILL.—JOSEP M.^a DE LASARTE.

L'art d'En Pere Ynglada, per ALEXANDRE PLANA.

Exposició Maeztu.-A Can Dalmau per FRANCESC PUJOLS.

«Beatus ille» d'Horaci, per J. RUYRA, traducció.

Histories extraordinaries d'Edgar A. Poe.-Eleonora, per C. R. B. trad.

Renunciament i Mort, (dels 60 als 89 anys de la vida de Miquel-Angel Buonarrotti, o siga de l'any 1535 al 1564) per JOSEP LLEONART.

La millor victòria, per MANUEL RODÉS ARENAS.

El debat del Marroc al Congrés, (Discurs pronunciat per En Francesc Cambó).

Informació

Nota de Redacció.

Pel numero pròxim.

En Minguijón a Barcelona

¿Evolució del jaumisme?

per JAUME BOSACOMA

Desvetllament jaumí? (II)

Avui honrem les pàgines de CATALUNYA amb un document municipal de trascendencia incomparable: el signen els regidors M. Vega i March, G. Busquets, J. Bofill i Matas i J. M. de Lasarte. Es la visió perfecta de les primeres tasques a complir per la dignificació de Barcelona, a causa o al volt de l'Exposició d'Indústries Elèctriques. Es un compendi, admirablement precís, de tots els primers dalers realitzables que obsessionen actualment els enamorats de la ciutat. No es pot dir més ni amb millor sentit ni amb cura més delicada i primorosa.

Nosaltres recomanem a nostres lectors l'exàmen detingut d'aquest aciençat catàleg. Veuran sorgir enfront de llurs mirades la ciutat nobilitzada. Veuran el propi desig de perfecció armonitzat amb altres desigs, constituint la sencera creació espiritual a la qual col·laboren els homes que saben, el homes que viatgen, els homes que llegeixen, els enamorats de la llegenda, els assabentats de les grans urbanitzacions modernes, els artistes que senten adès i ara ferida la llur hiperestesia, els higienistes que avui tan sovint han de clamar escandalitzats, i tot l'estol divers, polític per la ciencia d'«entregents», com diria Montaigne, i graciosament mundà.

Aquesta Ciutat que's dibuixa en el document transcrit en seguiment de aquestes ratlles, no és, doncs, una invenció utòpica. Es una Ciutat que, tot i essent encara invissible, ja viu perquè frisa en nosaltres. Es la nostra Ciutat, la Ciutat que vol començar de realitzar la nostra juvenesa. El paper suscrit per quatre regidors condensa la nostra col·laboració primaria al enaltiment de Bar-

celona. Es la nostra manera, al mateix temps ambiciosa i abnegada, d'amar aquesta Barcelona, fogar i unitat de la raça catalana.

Hi haurà potser que trobi excessiva aquesta rica teoria de belles proposicions: hi ha encara qui es creu que la prudencia és una pobre criatura nada del rezel i l'avaricia. Però nosaltres coneixem la força incomparable de l'ideal servit per la constancia, i creiem que en l'estat èpic de la nostra actual Catalunya és sacrilegi el dubtar de l'energia encara inexplorada que pot fer miracles. I a més a més, creiem que la NOSTRA GENERACIÓ JOVE, té el dever inajornable de dur a compliment, o al menys de plantejar i preparar totes les solucions de la vida ciutadana barcelonina, essent aquest dever gloriós i exigentíssim la nostra especial raó de ser, el nostre distintiu en el procés de l'ascensió catalana. I el primer graó d'aquesta escala difícil, però de bells replans triomfals, hauria d'ésser l'enumeració acurada dels projectes essencials, feta amb tota sinceritat, amb tota llealtat i — ¿com no dir-ho? — AMB TOTA AMBICIÓ.

A nosaltres, lectors d'aquesta obra, (que podem gairebé tots reivindicar-ne el títol de col·laboradors perquè hi són les nostres dolces quimeres i fins les nostres menudes sol·licituts) ens cal només intensificar la nostra fè en la Barcelona que frisa en nosaltres, i acceptar el catàleg admirable dels quatre inspirats regidors com un programa comú, que resti consagrat per la nostra segura i perfecta convicció, pel nostre esforç ciutadà i fins pel nostre apostolat.

Programa d'algunes obres a fer, amb motiu o amb ocasió de l'Exposició de 1917

L'Exposició de 1917 no ha de ser solament un resúm sinó també el començament d'una nova etapa. La Ciutat ha d'aprofitar-se'n per regular aquesta nova creixença, evitant que sigui anàrquica i signant-la amb una alta significació espiritual.

El primer que cal a Barcelona per celebrar l'Exposició és resoldre un seguit de coses primàries, de decència urbana, sense la previa solució de les quals valdria més no celebrar-la per no caure en descredut.

Cal assegurar en favor del Comú una part dels beneficis que la Exposició portarà. Ara, abans d'inaugurar-la, és la oportunitat d'adquirir grans espais que, després, amb el plus-valor dels solars, seran pràcticament inassequibles al Municipi, com és hora també de adquirir clapes de la Ciutat Vella, abans que s'edifiquin. «O ara o mai», com diu la gent: Aquest és un dilema vital per Barcelona i constitueix el problema més important a resoldre en aquests moments. Exigeix el màxim esforç i justifica i pot fer viable un emprèstit.

La nota més interesant de l'Exposició serà Barcelona. La valoració de la Ciutat en sos aspectes únics o més remarcables, ha de preparar-se com el «clou» més natural i extraordinari alhora, d'aquella.

Val la pena d'accelerar aquelles obres que, amb un petit augment d'esforç, puguin estar total o parcialment llestes el 1917. Com val igualment la pena de projectar o d'iniciar aquelles altres que ja, com tota gran ciutat, hauriem d'haver resolt, salvant d'aquesta manera amb la previsió actual l'oblit o la deixadesa anteriors.

Les grans ciutats senyoregen tan en les petites coses com en les més grandioses i vistents. A Barcelona aquesta tasca és encara per fer i a causa de la incuria passada haurà de començar amb una veritable revisió urbana. Per tractar-se de petits detalls que escapen a la percepció massa ocupada de les corporacions públiques o de coses massa espirituals que perillan en

gaires mans i més si no en són devotes, cal encomenar-les a una ponència triada.

Finalment, l'Ajuntament ha de pendre part personal a l'Exposició, organitzant un Pabelló del Municipi de Barcelona.

Segons aquest rosari d'idees, segueix el «programa d'algunes coses a fer amb motiu o amb ocasió de la exposició de 1917.»

NOTA

A. Obres o reformes elementals per assegurar un mínim de decor a la ciutat.

I. Pavimentació de les principals vies, Rambles, seccions 2.ª i 3.ª de la Gran-Via A, asfaltar el pas central del Passeig de Gràcia i Gran-Via i enquitranar els passeigs del primer per evitar la pols, etc.

Pavimentació de les clapes mortes.

Acabament definitiu de les antares, faixes de terra, clots dels arbres, desnivells, heterogeneïtats, etc., especialment d'edificis públics, Universitat, Seminari....

Accés als parcs municipals i particulars, Güell, Laberinte, Turó Parc... i als Banys de Mar.

Urbanització curosa al voltant dels llocs més interessants o visitats, Catedral, Universitat Industrial, Orfeó, Maternitat, etc., i de les carreteres dels cementiris.

Reglamentació protectora dels paviments, trànsit dels vehicles de quatre rodes, amplada llantes, entrevies tramvies, canalitzacions dobles i per les antares, classes de paviment segons els llocs, etc.

II. Neteja de les estacions velles. Solució dels passos a nivell.

Tramvia del carrer de Balmaes.

Neteja del port, trasllat del moll de descàrrega i dels dipòsits de carbó al Morrot; pas del ferro-carril....

III. Parc de la Ciutadella. Canviar-li el nom per un de més just i modest, per

exemp. Jardí Vell o Jardí de la Ciutadella o Jardí d'En Rius i Tauler. Tornar-hi a posar sorra; refer els jardins i la secció marítima; suprimir els merenderos, suprimir o al menys treure'l a fora el «Saturno Parc», suprimir el Museu Zootècnic i tot el que sigui inútil o lleig o passat, extremar la vigilància especialment a la Col·lecció Zoològica. Desfer el «Gurugú».

IV. Jardins o camps de joc tancats per infants, per evitar que juguin al carrer, a la Plaça de Catalunya provisionalment, a les Places de Tetuà i Letamendi, etc; tornar a posar la tanca a la plaça de Medinaceli, habilitar provisionalment o definitivament tots els solars municipals disponibles, com el del costat del Palau de Justicia.

V. Casa de la Ciutat. Total i definitiu acabament de les obres de habilitació, decoració i moblatge. Façana, concurs per completar-la.

Acabament dels edificis municipals començats. Museu d'Art Decoratiu, Tinència de Sans, etc.

Instal·lació de l'Escola de Música a l'edifici del costat de la Concepció, amb una gran sala a dalt. Instal·lació separadament de les escoles d'orbs, de sordmuts i d'anormals en locals convenients, a l'antic edifici de la Casa de Lactància?

Adecantament provisional dels edificis o locals dels Laboratoris municipals, dispensaris, escoles d'arts i oficis, Asil de Pobres del Parc, etc.

VI. Edificacions particulars, exempció de drets, premis, estimular centres oficials o grans societats... Restauració de façanes, esgrafiats, cal Bisbe, can Comilles, Gremi dels Velers... Solució de les parets mitgeres. Fomentar caires, cúpules, torratges, miradors, pòrtics... Rectificar i evitar en el successiu els solars de davants desiguals.

VII. Circuits per automòbils: Eixamplament del Passeig de la Diputació, esmenant les rasants i suprimint la cuneta. Eixamplament del Passeig de la Bonanova a Sarrià en el troç d'entre l'Església i la torre de l'Altimira. Construir ponts i arreglar la carretera de Barcelona a França, etc.

Banys de mar, camps de sport i establiments a distància.

VIII. Contracte de neteja, recollida,

ROYAL

Rambla dels Estudis, núm. 8

• Cada tarda Tè-concert • Souper-concert a la sortida dels teatres •

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunchs

trasllat, classificació i inversió de les escombraries; personal constantment apte.

Servei d'aigua.

Edículs populars per a dutxes, un a cada barriada.

Prohibir en absolut la circulació de cabres pel carrer, medi de suplir el servei. Establiment de rutes i d'hores especials pel pas del bestiar destinat a l'escorxadors.

Desinfecció dels cotxes. Taxis. Policia de Tramvies.

IX. Reorganització de la Banda Municipal, direcció, total de places, reglament restrictiu.

Guardia Urbana. Distintiu dels intèrprets, distribució convenient.

B. Obres o reformes urgents per raó de la oportunitat.

I. Espais:

Faixa circumdant de Parcs. Acequia Comtal.

Plànol, amb establiment de zones. Ordenances. Exigir antares o jardins laterals amb tanques baixes a banda i banda de totes les carreteres del terme, a mida que s'hi edifiqui.

Assegurar els espais actuals, Turó Parc, Granja Agrícola, Parc Güell, Laberinte, Parcs particulars del Tibidabo.

II. Adquisició previa de grans extensions per urbanitzar i per edificar-hi en els llocs més convenients edificis públics. Emprèstit a base de la ulterior venda dels solars secundaris.

Noves barriades: Conjunts monumentals, jardins, avingudes i barris adjacents; barris obrers.

Convenir i signar la permuta dels edificis de l'Estat o al menys del Ram de Guerra a canvi de nous edificis, Hospital Militar i dues o tres casernes i adquisició dels solars per a aquests. Refer la Comissió Mixta,

III. Jardins interiors o *squares*, fàcils d'establir encara. Solar de la Galera, Sant Pau del Camp...

Fixar l'emplaçament d'edificis públics als carrers de la Reforma i retenir els solars corresponents.

C. Valoració de Barcelona com a la nota més interessant per a la Exposició.

I. Barcelona vella.

Gran-Via A. Execució dels projectes de valoració dels monuments arqueològics pels mateixos arquitectes que tenen l'encàrrec de formular los.

Sant Pau del Camp.

II. Barcelona nova.

Barri Llatí.

Temple de la Sagrada Família. Hospital de Sant Pau.

D. Coses a accelerar per tenir-les llestes o començades per l'Exposició.

I. Completar en el més indispensable l'Hospital de Sant Pau, habilitar els actuals pabellons i inaugurar-lo.

Temple de la Sagrada Família. Acabar la façana i els campanars d'Orient amb els quatre grans llums elèctrics projectats.

Monument a En Verdaguer.

Casa de Correus.

II. Edificis municipals, Hotel de Vendes, etc. de Societats que presten serveis municipals. Societat de Neteja... Edificis particulars monumentals.

III. Museu Diocesà, instal·lat en dipòsit al Museu de la Ciutat i, si no és possible allí, a la Canonja.

Museu històric de la Barcelona Vella, instal·lat a la Casa del Gremi dels Vellers.

E. Petites reformes d'embelliment de la ciutat.

I. Supressió d'objectes inútils o lletjos, fanals trencats, anuncis, pals, caixes de distribució, objectes que responen a una finalitat ja passada...

Supressió gradual de pianos de maneta.

Reglamentació d'anuncis ambulants, semovents, penjats en els tramvies, etc. i de cartells i prospectes.

Reglamentació de rètols i plaques que donguin a l'exterior.

Reglamentació dels cartells electorals.

Educació dels transeunts, no escupir a terra, no llençar objectes al carrer, no esvalotar, antara a seguir, evitar que la quixalla s'enfilí als vehicles o jugui en llocs de pas, etc...

Nominació de carrers i places, tenint en compte primordialment la fonètica, la història o topografia del carrer...

II. Solució de les parades d'ocells i flors.

Barraques de fires, acusant i estilitzant el llur caràcter provisional.

Parades fixes de llibres vells.

Fanals artístics, bancs, noms i plaques dels carrers, gabies per a plançons i arbres.

III. Flors a Ciutat, donar l'exemple a Casa la Ciutat i altres edificis municipals, concedir premis...

Festes i costums tradicionals, especialment mentre duri l'Exposició, per mostrar la dinàmica o vida de la Ciutat Vella.

IV. Indumentaria dels agents municipals. Models. Museu.

V. Arbrat i jardins, modernitat, varietat, indigenisme.

Brolladors, estatuës.

VI. Barques del port.

F. Pabelló municipal de l'Exposició.

I. Dir-li Pabelló de Barcelona.

Oficina d'Estadística. Encarregat, pensionant-lo previament. Història retrospectiva, creixença, gràfiques, plànols de Barcelona, plànols de cada servei...

Plànol Jaussely; projectes de noves urbanitzacions, de nous edificis públics, especialment municipals, etc.

Maqueta del Temple de la Sagrada Família.

II. Llibre Commemoratiu.

ANEXES

ANEXE A.

En segon terme, per la impossibilitat de realitzar-les abans del 1917, a causa de la manca de temps, de la seva magnitud, del seu cost o de la difícil coordinació dels qui han de contribuir-hi, o per que no són realment tan primaries com les senyalades en la llista A, poden afegir-s'hi altres obres a fer, com per exemple les que segueixen.

I. Estació Monumental projectada i, si fos possible, començada i fent-se. Comissió magna de representants del Municipi, de les Empreses i de l'Estat.

Metropolità, al menys des de l'Estació a la Plaça d'Urquinaona, funcionant interinament a manera de *specimen*.

Estació nova de Sarrià. Convertir el ferro-carril en aeri o encara millor en subterrani.

II. Encarregar al Parc actual, passant-li la consignació i el personal, a la Junta Autònoma de Ciències Naturals perquè el dignifiqués i el transformés en Jardí Botànic, i aleshores podria anomenar-se així. Encarregar la part artística a la Junta de Museus.

Urbanitzar les dues vies paral·leles que atravessen el parc, i reservar la Plaça d'Armes, el Palau del Governador i l'Església de la Ciutadella per la Junta de Museus (Vid. Projecte Goday).

III. Passeigs marítims, del trençonades de darrera «El Vulcano» cap als Banyes Orientals, etc...

Eixamplament de la platja de banyes, prohibint l'extracció de sorra.

IV. Restauració de les Dreçanes.

V. Instal·lació definitiva dels Laboratoris Municipals i establiment de delegacions als Escorxadors i Mercats, encarregant-ne la direcció i administració a una Junta Autònoma.

VI. Papereres públiques. Bussons.

Baixadors de tramvies.

Kioskos, diaris, estancs, cira botes... i orinaris inodors i amb tocador subterrànies.

VII. Transformació de la Guardia Municipal, Monte-Pio.

Reorganització del servei nocturn. Ciclistes.

Porters, grooms i oficina de serveis a Casa la Ciutat.

VIII. Recollida de captaires, vagabundes i desamparats.

Limitació i reglamentació de la venda ambulants.

Animals domèstics.

IX. Reglamentar les veles de les botigues, prohibint els fixadors a terra.

Restringir la invasió de les antares amb aparadors, cadires i taules, etc.

ANEXE B i C.

La faixa de grans parcs hauria de circumdar la Ciutat separant-la dels futurs suburbis. Hauria de comprendre els següents nuclis de verdor:

I. Parcs.

Parc del Llobregat, amb els estanys de l'altra banda.

Muntanya de Montjuic, treient-ne el castell o transformant-lo una vegada adquirida tota, construint-hi el gran passeig i mirador marítims.

Gran Avinguda amb jardins, edificis públics escampats i camps de sport, des de la futura Plaça de Barcelona a la Plaça d'Espanya, amb ramificacions fins al barri Llatí d'una banda i de l'altra fins a la Ciutat Jardí.

Parc de Pedralbes i Sant Pere Màrtir.

Parcs d'una i altra vessant del Tibidabo, els d'avui dia són insuficients i, en gran part, particulars.

Parcs del Guinardó, fins a l'Hospital de Sant Pau i Horta.

Parc del Besós, amb bitllets dominicals econòmics perquè els obrers hi poguessin anar en tramvia.

* * *

Per fer la tria dels solars que acudin al concurs d'espais o que s'hagin d'expropiar, cal tenir presents, més encara que els ventatges globals de cada oferiment, la configuració del plànol Jaussely adaptat en sos trets essencials i l'avant-projecte de les futures urbanitzacions sistemàtiques i edificacions monumentals. Des d'ara poden senyalar-se com a capitals aquestes.

II. Nucli de Llevant.

Passeig de Sant Joan. Completar el conjunt monumental de l'Arc de Triomf; edifici públic al carrer del Comerç, tal vegada els Jutjats o la Casa del President de l'Audiència; jardins al voltant

del Palau de Justicia... Perllongar el Passeig fins a la Travessera de Baix, aprofitant una placeta del darrera. Edifici Monumental al fons ¿Museu de Ciències Naturals? amb terrassa al davant i escalinates per banda, aprofitant el desnivell. Reservar els solars laterals per altres edificis públics o per revendre.

Plaça de les Glories Catalanes: Centre civí a base del Projecte Jaussely. Edificis monumentals, Estació Central, Casa del Poble, Borsa del Treball, Museu Social, Junta provincial de Reformes Socials i inspecció del Treball, etc. Solució definitiva de les vies-ferries.

Plaça de la Catedral Nova, al voltant del Temple de la Sagrada Família. Al menys assegurar el projecte de plaça estrellada d'En Gaudí, que permet la totalitat de les obres i la visualitat de les façanes i del conjunt, i fer-hi jardins i camps de joc per a infants. Reservar els solars laterals per edificis públics, una o dugues escoles municipals; edifici eclesiàstic; Escola Normal i Museu Pedagògic... i per revendre regulant l'edificació i les façanes.

Parc zoològic modern a la Muntanya Pelada o Parc del Guinardó aprofitant les pedreres. Mínim de 25 mojadres i abundor d'aigua. Concessió al constructor pel temps que duri l'Exposició de 1917. Posar-hi un ajudant-interventor que després fos el naturalista-director.

III. Nucli de Ponent.

Plaça d'Espanya: Instal·lar-hi el monument a En Pi i Margall; Arc triomfal de l'Amèrica Espanyola o propileu de ingrés a la Plaça i a l'Exposició, en el lloc culminant de la Gran-Via.

Gran Plaça de Barcelona a l'encreuament de la Diagonal, la carretera de Sarrià i el carrer d'Urgell. Reservar tots els solars d'aquesta plaça per edificis públics. Casa Nova de la Ciutat, adaptada a la nova organització que es dongui a l'Ajuntament; Palau de la Mancomunitat; Gran Sala d'Exposicions i Congressos....

Places subalternes i carrers adjacents amb altres edificis públics, palaus d'autoritats, Palau del Govern Civil; Museu de Belles Arts, deixant el Palau del Parc per Museu d'Art Decoratiu; Escola de Belles Arts.... Revenda de solars, regulant en alguns de dits carrers i places l'estil de les edificacions.

Ciutat-Jardí de les Corts. Casa de Maternitat amb sortida a la Diagonal, Dispensari Central.

Barri Llatí, amb jardins i edificis de institucions culturals escampats, Granja Experimental, Hospital Clínic, Universitat Industrial...; Institut de Biologia, Laboratoris Municipals (relligats amb els altres laboratoris existents...)

Gran Avinguda de Ponent amb jar-

dins i camps de joc laterals des de la futura Plaça de Barcelona a la Plaça de Espanya, tancant la quadrícula de la Ciutat Nova. Edificis públics i monuments escampats, Biblioteca i Arxiu Nacionals amb el monument d'En Pijoan i el Smidh a En Milà al davant; Termes; Hipòdrom....

Observatori Astronòmic. Completar-lo; relligant les institucions existents, Academia de Ciències que dirigeix l'Observatori Fabra i la Mentora Alsina; Societat Astronòmica Barcelonina que té l'instrumental de l'antic Observatori Patxot de Sant Feliu de Guíxols.

Aprofitar els edificis de l'Exposició per instal·lar-hi després serveis definitius, iniciant conjunts monumentals.

Emplaçament d'un edifici monumental en algun dels montículs de la Ciutat Nova, adquisició del Putxet i d'una faixa a llevant per constituir, juntament amb les terres ja adquirides per l'Ajuntament, un parc al voltant del turó monumentalitzat, comprès entre la Riera de Vallcarca, el Passeig de la Diputació, l'escala que va a la Riera, i el Viaducte. (Vegi's el projecte ja aprovat.)

* * *

Com s'ha dit abans, convé adquirir determinats edificis o determinades clapes de la Ciutat Vella. Per triar els uns i els altres cal tenir present el següent projecte.

IV. Ciutat Vella.

a) Restauració i aprofitament d'edificis de l'Estat.

Dreçana. Instal·lar-hi l'Escola de Nàutica i el Museu Naval. Aterrar les casernes adjacents, fent-hi jardins. Revendre solars de la immensa plaça que restaria a la Rambla de Santa Madrona, deixant-ne un per edificar-hi la Comandancia de Marina. Conservar el pany de muralla del Paral·lel amb la torra i el portal de Santa Madrona, decorant-los amb jardins i canons vells. Començament de la Gran-Via B... Perllongar el Passeig de Colon.

Castell de Montjuic. Convertint-lo en Acròpolis Monumental, Palau del Cap d'Estat, etc.

Palau del Govern Civil, una vegada construït el nou.

Sant Pau del Camp. Recuperar-lo íntegrament. Transformació dels patis i casernes i faixa de cases en jardins i camps de joc per infants. Isolar l'Església. Aixecar una Escola Municipal amb Biblioteca de Barri, Dispensari... Instal·lar fonts.

Casa del davant de Sant Just per facilitar la Reforma.

b) Reforma.

Gran-Via A. Secció 1.ª: Sta. Maria, Sant Just, Muralla Romana (Domenèc i Muntaner); Secció 2.ª: Sta. Agata, Pla-

ca del Rei i vols de la Catedral, (Puig i Cadafalc); Secció 3.ª: Casa de l'Art Major de la Seda, abans Gremi dels Velers, via d'accés a la Plaça de Sant Francisco i l'Orfeó, respectant Casa-Pella, articulació del carrer de Junqueres.

Gran-Via C. Desigual. Plaça Nova, refer l'Arc de les torres, font artística, restauració del Palau Episcopal. Plaça del Pi, respectar-la i plantar-hi un pi. Plaça de Betlem amb Casa-Comilles pòrticada al costat de la Rambla i la Virreina. Edifici Municipal. ¿Tinença de Alcaldia del Districte V? fent xanfrà diagonalment fins al davant del carrer de Xuclà: Hospital de la Santa Creu i Casa de Convalecència. ¿Instal·lar-hi museus o escoles? ¿Trasllat del Mercat de la Boqueria convertint-lo en jardí?

c) Altres coses a fer.

Apertura de la plaça de la Galera, tirant a terra les cases dels carrers d'Espalter i d'En Cirés. Destinar-ho a jardins i camps de joc per a infants, cercats amb arbres i fonts.

¿Passeig Marítim sobre els coberts del moll, substituint l'antigua Muralla de Mar?

¿Supressió de l'actual Mercat del Born, instal·lant-hi un mercat central o un altre servei?

d) Barri vell.

Adquirir i restaurar totes les cases velles dels voltants de la Seu. Refer n'hi d'altres. Casa del Gremi dels Calderers. Isolar la de l'Ardiaca. Rescatar el antic Palau avui Convent de Santa Clara. Columnes d'Hèrcules.

Instal·lar a cada casa serveis municipals o no, però apropiats al barri. Oficines del Consistori dels Jocs Florals, etc. Convertir la Capella de Santa Agata en panteó de Catalans il·lustres.

*
*
*

Una vegada fetes les adquisicions de parcs i de solars i construïts o restaurats els grans nuclis monumentals, cal resoldre el sistema d'enllaços. Entre altres els següents:

V. Enllaços.

a) Una vegada adquirida la faixa circumdant de parcs, el gran passeig de la muntanya, de circumvalació i amb vistes al mar i al Vallès.

b) De l'encreuament del Passeig de Sant Joan amb la Diagonal o d'aquesta, una mica més avall, avinguda a l'esgaiada cap a la Plaça de la Sagrada Família i Hospital de Sant Pau.

De la Plaça o terrassa del cap d'amunt del Passeig de Sant Joan, una avinguda a mà dreta fins al Parc Zoològic del Guinardó o Muntanya Pelada, una avinguda a mà esquerra, fins al Parc Guell i un enllaç diagonal amb la Plaça de les Glories Catalanes.

Enllaç d'aquest nucli amb la Plaça dels Josepets.

c) Perllongació de la Rambla de Catalunya fins a la Plaça dels Josepets.

Perllongació del carrer de Balmes amb rampes d'ascens a l'Avinguda del Tibidabo.

d) Ramificacions de la Gran Avinguda de Ponent fins el Barri Llatí d'una banda, i de l'altra fins a la Ciutat Jardí de les Corts.

Avinguda de la Plaça de Barcelona al montícul monumentalitzat.

Acabament del Viaducte de Vallcarca i enllaç del Passeig de la Diputació amb la Font Castellana de la Barriada de la Salut per medi del Viaducte i d'un Passeig que passi pel Coll i el Carmel.

e) Acabar les tres grans vies de la Reforma accidentant-les, articulant-les amb els carrers afluent i respectant i posant en valor els monuments arqueològics.

f) Per depurar i deixar franc accés el nucli central de la Barcelona Vella, facilitant la comunicació solemne de la Casa Nova de la Ciutat amb la Casa Vella, reular l'edifici de Sant Gaetà, reedificar, deixant el carrer dels Arcs més ample, la illa Arcs-Boters-Plaça Santa Agna, aterrar les cases del cap d'amunt de l'angle Boters-Palla, casa del carrer del Bisbe adossada a la Capella de Sant Sever i cases noves de Bisbe, Plaça de Sant Jaume, Llibreteria, Paradís, comunicant la Plaça de Sant Jaume amb la del Rei i isolant les Columnes del Temple D'Hèrcules.

ANEXE D.

Seria molt vast el sumari de coses a afegir a la llista D. Ja resoltes en avant-projecte, moltes d'elles podrien figurar en el Pabelló de Barcelona.

Convenen a Barcelona molts edificis que ara no té o que són insuficients o mal emplaçats. Entre altres:

I. Edificis municipals.

Quatre o sis edificis escolars models per les escoles municipals, apart de la habilitació de locals o de la construcció d'edificis pera les escoles que per ara depenen de l'Estat.

Museus.

Edificis de beneficiencia municipal, una volta reorganitzada.

Hotel de Vendes.

Teatre Nacional a la illa Arcs-Boters-Cucurulla-Plaça de Sta. Agna, Patronat, Conservatori Català, Orquestra de Barcelona, ¿empresari-constructor?

Reedificació de l'edifici de Sant Gaetà, reular la Façana i destinant lo a serveis municipals.

A canvi d'un solar a la Gran-Via A, adquirir l'edifici del Cassino Mercantil instal·lant-hi la Tinença d'Alcaldia del

Districte III, Sales per les Comissions Especials, al pis de dalt els arxius.

II. Altres edificis públics:

Sucursal del Banc d'Espanya. Delegació d'Hisenda. Casa de Correus.

Institut de 2.ª Ensenyança, Universitat Comercial, Museu Geogràfic.

Estació a la Plaça de Catalunya.

Hotels.

Hospital d'intecciosos. Hospital de traumàtics, accidentats del treball, etcètera. Hospitals d'incurables. Hospitals generals.

Esglésies parroquials a la Ciutat Nova.

Per enriquir més el nostre Museu Nacional de Pintures amb motiu de l'Exposició, especialment en çò que ha de constituir la seva característica o sigui l'art català, i per evitar l'emigració d'exemplars interessants, s'haurien de fer al menys, subvencionant la Junta de Museus, les adquisicions següents:

III. Taules del Gremi de Pellaires; Retaules de Granollers (prov. i bisbat de Barcelona); Arca d'argent de Sant Cugat del Rec (id. id.); Retaules de Cubells (prov. i bisbat de Lleida); Creu de Vilabertran (prov. i bisbat de Girona).

Mobiliari, indígena i d'estils.

N. B. Els objectes religiosos existents en el Bisbat de Barcelona no caldria adquirir-los si es conseguia que vinguessin al Museu Diocesà

Les tasques inventariades a la llista E. podrien encarregar-se a la Junta de Museus o, per ara, a una Assessoria de la Comissió que hauria de ser molt reduïda i composta de gent entesa però no d'artistes. Tant si se n'encarregués la Junta de Museus com la Assessoria i la Comissió, hauria de tenir l'entitat que fos, exercint-les amb més intensitat abans de l'Exposició, les següents missions: a). Proposar a l'Ajuntament la reglamentació estètica de la via pública, vetllant pel compliment del que s'acordés en aquest punt. b). Invertir una consignació anyal de l'Ajuntament en petites reformes o millores que executaria, sotmetent previament els respectius avant-projectes a l'aprovació del Consistori. c). Proposar a l'Ajuntament projectes de major importància, amb el pressupost corresponent, o informar respecte dels que aquell li consultés.

Heus-aquí, a més de les susdites, algunes d'aquestes coses que convindria tenir enllestides abans de l'Exposició.

I. Tornar el brollador de les Gracies a la Plaça Reial. Posar al Portal de l'Angel l'antic Angel metàl·lic sobre una columneta de marbre rosa. Restaurar els monuments escantonats, mutilats o ennegrits.

«Saló» de Sant Joan, escalinates i parterres a la banda del carrer del Comerç.

Limitació del Passeig de Gràcia; Estatua de Barcelona triomfant, que figurava en el projecte de Monument a En Verdguer d'En Clarà, sobre un pedestal simplicitat, situada al començament; font artística al Cinc d'Oros; pòrtics als extrems i altres estatuës, una d'elles a la placeta de mà esquerra enfront del baixador del Carrer d'Aragó.

Urbanització definitiva de la Plaça de Catalunya una volta resolta la urbanització del subsol. Xiprers i rosers, estatuës, brolladors, ciquiols...; temple per la Banda Municipal i per concerts populars, servint de centre i pedestal al sistema d'il·luminació de la Plaça.

*
**

En la part repressiva, fóra de la via pública i com a coses de major importància:

II. Edificis interins. Suprimir o adecentar i aixecar els existents, cinemes, teatres... Prohibir-los, en el successiu, al centre i vies més monumentals de la Ciutat.

EPILEG

La tasca senyalada comprèn un programa mínim de coses a fer amb urgència, però recull, també, altres iniciatives que sense poder-se qualificar, en son conjunt, de programa màxim, perquè seria deficient i perquè les exigències es multipliquen i creixen cada dia, conté, no obstant, moltes de les que calen per assegurar la dignitat i la magnificència de la Barcelona vinent. Ara és el just moment de assegurar-les, fent de la nostra Ciutat una Capital gran, bella, personal i, en certs indrets, única. Ara és el just moment de assegurar-li parcs, jardins, el mar, conjunts monumentals, centres cívics, estructura orgànica i fins les delicadeses d'un Barri Llatí i d'una admirable Barcelona Vella presidida d'una acrópolis compendi de tota la nostra història local i resum de totes les nostres activitats cívils. Preparam l'Exposició i la Ciutat en festa com un present pels visitants de totes les parts del món; però preparam la Barcelona, la normalitat de l'endemà de l'Exposició, com la sorpresa més agradable i útil pels barcelonins.

Perquè semblant obra reïxi, ha de contribuir-hi tothom. Cal que l'Ajuntament es posi d'acord amb les autoritats i corporacions oficials, l'Estat, la Diputació, el Ram de Guerra, la Mitra, els Municipis veïns, i s'associï les corporacions i nuclis ciutadans que tinguin una significació positiva, Junta d'Obres del Port, Companyies de Ferro-carrils, entitats científiques, artístiques i econòmiques, cambres de propietaris, les personalitats de més relleu pel seu prestigi social,

o pels seus mereixements professionals, en poques paraules, tot el veïnat on sevulla que s'organitzi o presenti elements aprofitables.

Per donar l'abast a una tan magna empresa l'Ajuntament haurà d'activar les seves funcions normals i haurà de recórrer a tècnics de fóra la Casa de la Ciutat per aquelles tasques extraordinàries que no pugui executar amb l'excés de feina la burocràcia municipal. I haurà de estimular les energies de la Ciutat, recullint iniciatives, obrint concursos, oferint premis i especialment pensionant estudiosos per completar i millorar el seu personal i per aixecar més i més el nivell general de la cultura ciutadana.

Lletra acompanyatòria

Il·lustres. Srs. D. Raimond d'Abadal, D. Joan Pic i D. Joan Vidal i Valls, Regidors de Barcelona.

Al presentar l'adjunta nota, corresponem els suscrits a la invitació que vosaltres, constituïts en Comissió encarregada de l'Estudi de les millores i obres d'embelliment de la Ciutat amb motiu de l'Exposició de 1917, ens féreu a cada un de nosaltres en particular com a cada un dels altres companys de Consistori, perquè us indiquéssim les obres i millores que estimem més convenient que's realitzin dintre de la finalitat proposada.

Acceptant i agraint la invitació, us hem de dir que, com siga que en intercanvis d'impressions entre nosaltres resultà que coincidíem en els punts fonamentals i àdhuc en molts detalls del programa de aquelles obres i millores, ens ha semblat que no us sabria greu que conjuntament el concretéssim, el suscrivíssim i us el presentéssim. La seva autoritat, al planar per damunt les nostres diferències polítiques, serà major que tota la que haurien pogut donar-li el petit prestigi i la bona voluntat de cada un de nosaltres. En aquesta relativa treva que, en obsequi als interessos generals, s'han imposat les diverses fraccions del Consistori, no po-

drà escandalitzar a ningú la nostra col·laboració amb aquest fi concret.

No recabem respecte de l'adjunta nota, altre mèrit que el d'haver-la ordenada i redactada. Algunes, per no dir moltes, de les iniciatives que s'hi cataloguen, les hem recollides d'amics nostres; els dos regidors de la minoria regionalista que suscrivim, ens assessoràrem previament dels nostres companys de «Joventut Nacionalista»; i detalls hi ha que responen a una necessitat tan elemental que se'ns acudiren a tots quatre alhora o que constitueixen un daler gairebé unànim de la opinió ciutadana.

Si pequen d'excessius els nostres desitjos, si peca de minuciosa l'adjunta nota, prengueu-ne la bona voluntat que els inspira i dissimuleu-ne els defectes; si al·tremet la judiqueu, com realment intentàvem que ho fos, sumaria, i us plau veure-la més detallada en algun extrem, compe-teu per semblant tasca amb la nostra col·laboració.

Al reiterar vos el nostre agrament, ens plau correspondre especialment al qui de vosaltres us presideix avui Alcalde accidental, per haver sotscriu les invitacions que ens adreçareu.

Casa de la Ciutat de Barcelona, 29 de Abril de 1914.

MANUEL VEGA I MARC.—GUILLEM BUSQUETS.—JAUME BOFILL.—JOSEP M.^a DE LASARTE.

RON BACARDI

Biblioteca "Illes d'Or"

La més selecta de les Biblioteques literàries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà).

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Luis Gili. Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Fàbrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL:

Fontanella, 20

SUCURSAL:

Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocador i objectes de cel·luloide ■ Ortopèdia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glasses, benes i sabons antisséptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engròs

TUSELL GERMANS = Barcelona

L'art d'En Pere Ynglada

Després d'una primera visita, ràpida i inquieta, hem tornat a una més lenta i segura contemplació de les obres de aquest artista agut i concret que és En Pere Ynglada. Ell no vol encara oferir-nos les seves obres com a completa manifestació del seu talent, sinó que ens les mostra com primeries d'un programa de personal renovació, com l'avençament d'una obra, de la qual are sols ens deixa vesllumar la tècnica. Però davant la rara bellesa de l'intenció ja ens fa sentir l'esplendidesa que tanca, per què ço que ens mostra és ja la perfecció. La majoria d'aquestes obres pel seu caràcter podran semblar treballs inacabats, fulles d'estudi, moments de prova. L'artista en moltes d'elles ajunta l'esbòç a la valoració de tons perfecta, la gosadía de la tentativa a la ferma treballa; com si are no fes més que juntar les fulles disperses de llargues hores de treball i les ordenés per a fer-nos conèixer el moment actual de les seves recerques. Aquesta exposició té un caràcter volgut d'una íntima i confiada confessió de l'artista a sos amics. Sembla talment que l'artista ens digui: heus aquí el que jo vull, el que he fet; ço que penso fer; seguia per un camí de l'art i havent obirat, de sobtada, una diversa via més clara, he començat amb una dolça i obstinada disciplina a formar de nou les meves eines de treball, perquè fossin dócils a la meva nova visió més pura. He comprés que la línia té una profunda dignitat que no havia descoberta encara, i que les armonies que neixen del moviment dels éssers vius són infinites com infinita és la bellesa. I he cercat i cerco la vibració que deixa el moviment, per que fixar-la és una delícia tan gran com la seva dificultat.

* * *

Amb la més gran simplicitat dels medis i la més pura veritat en la tècnica, l'Ynglada obté una riquíssima varietat d'efectes. Les actituds reposades del cònnu i la bellugadica renovació dels posats de les bestioles, són una abundosa sugestió per al seu esguard penetrant i àgil. I la contorsió graciosa del mico com la blana peresa de les ovelles o de l'ase, el bellugueig de les gallines i la llisquent ondulació de les foques, són fixades una a una en les fulles d'aquestes vives histories naturals que ens evocuen les d'En Jules Renard.

Es difícil cosa en l'art, expressar el moviment; gairebé sempre sols se fixa un moment estàbil, un aspecte de l'infi-

nita serie de posicions; se dona més aviat una imatge kaleidoscòpica. Saber infondre a la ficció de l'imatge en el paper la vibració de l'imatge viva, és la gracia de l'art pur. Aquesta és la gracia de l'art de En Pere Ynglada. Les seves cigonyes, els seus conills, els seus ànecs, el seus coloms, no són una reproducció de les cigonyes, conills, ànecs i coloms vistes en uns tancats, sinó que en són una mena de perllongació, com si els mateixos que vivien en la natura are visquessin en l'art. Quan l'art és pur, entre éll i la natura no hi ha interrupció; una forma de vida més alta continua les formes materials. L'obra d'art, ha dit André Gide, és obra de raó; pot isolar-se i reposar-se en el espai i en el temps, i si la pintura se detura en l'enquadrament no és perquè hi hagi el quadre, sinó que hi ha el quadre perquè la pintura es detura. L'art de l'Ynglada n'és un exemple. Les imatges que'ns presenta semblen isolades en l'espai per la seva voluntat, no pas per una llei precisa de limitació. Davant d'una obra de l'Ynglada, no direm pas: «còm sent la natura!», si no que direm: «còm l'expressa!» No sentirem la sugestió de la força amb que la natura influeix en l'artista, sinó que sentirem la força amb que l'artista influeix, o mellor, arbitra la natura.

* * *

Així es còm si, de primer entuvi, ens podria semblar descobrir en les obres d'En Pere Ynglada un reflex de l'art admirable del Japó,—per les semblances en la precisió de la línia, en la seguretat i agudeses del escorsos, en la suau i vellutada successió dels tons,—aviat hauriem de trobar-hi, entre l'un art i l'altre, diferencies essencials de la seva

diversa inspiració. L'art japonès, diu Henri Focillon en son ensaig sobre Hakousai, és estrany a tota preocupació intel·lectual; redueix la escala dels valors, que interpreta del punt de vista de l'efecte, no del punt de vista del rellieu. Certs efectes no els reproduïx sinó que fa per manera de sugerir-los, com la tercera dimensió. L'art d'En Pere Ynglada se'ns ofereix com un art ben occidental, art de raó, on tots els efectes de la realitat se resolen per medis que no són mai els de la sugestió, i sembla tenir les seves primeres arrels en la intel·ligencia mateixa. La claretat d'aquest art, és una claror nascuda en l'esperit i duta al defóra no pas per una vaga i ardenta intuïció de les armonies possibles dels colors i les línies sinó per una armonia lògica, necessaria que ha estat cercada i trobada per via d'observació, per disciplina de les facultats creadores sotmeses a la raó que analitza i corretteix. Aquestes notes no són pas les troballes lleugeres per l'atzar vingudes a la vida de la bellesa, sinó que per una conscient i depurada preparació han pogut eixir a flor de forma. De l'art d'En Pere Ynglada tant s'en gaudeixen els ulls com l'intel·ligencia. Els ulls hi admiren les armonies sensibles de les línies justes, de la taca graciosa, de la vivesa d'una línia corba, de les minucioses i agudes finors, però l'intel·ligencia hi admira les armonies que hi son presents entre la vida i la imatge, entre el moviment que sosprenghè l'artista en l'aire i el moviment que fixà en el paper. Així és l'art d'En Pere Ynglada com una llevor de cultura. I si amb un esforç mesurat i sotmés a disciplina és arribat a n'aquest primer estat de maduresa, ja podem esperar, per la llei del ritme que avença, la seva obra futura, com una realització més plena; no ja de sentit, sinó de complexitat de formes.

ALEXANDRE PLANA

Exposició Maeztu A Can Dalmau

Aquest, En Gustau de Maeztu, germà del cèlebre Ramir, és tot un temperament i el seu fort és la tècnica, fins al punt que els posats i les expressions literaries de les figures i la composició, tan si són poemàtiques com si són dramàtiques, són proeses de tecnicisme, que fan creure que aquest pintor jove, tan jove com espontani, tan espontani com ingenu, tan ingenu com enginyos,

ha nascut per fer avençar un pas de gegant la tècnica pictòrica.

Admirada de N'Ignasi de Zuloaga i de N'Armengol Anglada i Camarasa, pasta la materia purulenta, veritable posterra de les teles del segon, amb el pinzell lubricador i cicatrizzador del primer, com si amb ell, curant el mal de les visions de l'Anglada, estengués la gama de colors creats per aquest pintor català

tan conegut del món civilitzat com inspirat per el colorisme de les races primitives per civilitzar.

En Gustau de Maeztu, assoleix pastes de color que ni En Zuloaga ni l'Anglada han assolit, convertint en ivoris i fustes tornejades les impressions de color i arribant a teixir les pinzellades d'una manera que els ulls no les poden desteixir. Aquesta ciencia cada vegada més ferma, més segura arribà a la major força en la Dona de la mitja riella, figura brunyida i lligada a la tela pel mateix oli que porta com un fanc el color que ha deixat de ser pols per sempre.

El quadre del Cant andaluc, *chef d'œuvre* de l'Exposició, és digne de estudi pel prodigi de ser pintat sense barniç, i les grans dimensions de l'obra acaben d'augmentar el mèrit, considerant que el pintor ha fet el seu comés evitant a cada moment els rexuclats, que són l'escull de la pintura al oli. Manténir en aquest procediment la tendresa de color sense dar-li barniç, és com treballar aguantant l'alè, i En Gustau de Maeztu se'n ha sortit amb meravellosa facilitat, obtenint una frescor sense engany que fa de l'obra una proba de la espontaneïtat de color a la qual pot arribar la pintura al oli, seguint el procediment del seu inventor. Només un home del temperament espontani d'En Maeztu podia sostenir aquesta prova que els qui coneixen les dificultats de l'ofici sabran admirar com cal. En el *Cant andaluc*, el pintor ha pintat com el que canta sense engolar la veu i mantenint el *fiato* que va dels aguts als greus i dels greus als aguts com aquell qui res.

A més a més d'aquesta troballa que l'ha fet arribar fins a lo més fresc i pur de la sensualitat del color pastat amb oli, En Gustau de Maeztu se presenta com a innovador del contorn accentuat que alguns venecians usaven per dar lleu a les figures, i ell l'usa per unir i separar ensems les figures del còs general de l'obra, invenció del seu geni tècnic que consisteix en resseguir el contorn de la figura amb una ratlla de dues tintes; l'una que comunica amb el fons i l'altre amb la figura, obtenint així l'unió i la separació desitjades.

Hem de regonèixer que en les nombroses exposicions que se celebren d'un cap de dia al altre a Barcelona, cap pintor s'havia presentat com un innovador en la tècnica i que és la primera vegada que un expositor adornat dels mèrits indiscutibles del pintor vasc embesteix el problema tècnic.

Aquest jove artista, inèdit, ha honrat a Barcelona amb la seva exposició primera que celebra, perquè ha pensat que l'important moviment pictòric català dels nostres dies, seria el millor jutge

dels seus avenços que nosaltres califiquem de genials.

Si un home hi ha al món que puga dar lliçons de tècnica pictòrica és aquest fill del país vasc plè de gracia i voluntat que fa comprendre en quins abims de espontaneïtat i tendresa neix la ciencia causa dels avenços. Per En Gustau de Maeztu plantejar-se problemes i no parar fins a resoldre'ls, és un dò natural i tan com les visions del seu temperament d'artista, el preocupen els medis d'arribar a produir-les sobre la tela i quan se li apareix la materia rica i plena, ell lluita i busca per trobar la manera d'arribar a la riquesa i plenitud.

El cas d'aquest home és una novetat en tota l'extensió de la paraula i esperem que no oblidant els catalans, cada any ens portarà el resultat dels seus estudis inspiradíssims.

FRANCESC PUJOLS

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

“Beatus ille” d'Horaci

A Mn. Costa i Llobera,
l'egregi poeta de la forma.

«Feliç qui, lluny de disputats negocis,
llaura amb sos bous les heretades finques,
com la gent primitiva franc d'usures!
No tem, com el qui forma en la milícia,
que el sò terrible del clarí el desperti,
ni cap horror la brava mar li inspira,
i els tribunals i l'ergullós umbracle
de la maisó dels potentats evita.

Ara uneix les sarments enfiladores
a la soca dels àlbers gegantina,
ara, de lluny, a dins la vall tancada
errar ses vaques bramuloses mira,
ara calmut els brancs inútils poda,
empeltant-los de fleques més felices
o exprem la mel i en àmfores la guarda,
o ton les ovelletes esmarrides.

I quan per sobre els camps la Redevera
alça el front decorat de fruita rica
jamb quin goig per les noves empeltades
hau les peres primeres i a les vinyes
pren raïms més encesos que la porpra,
acuitant-se a portar-vos-en primicies
a tu, Priap, i a tu, patern Silvanus,
el númen tutelar de les collites!

A sota el roure vell li agrada jeure
o sobre'l gram atapaït; i llisquen
les aigues, entre tant, en lilit profunde,
sona al bosc ocellal refiledida
i xaragalls i fonts amb fressa dolça
a sòn manyaga l'esperit inclinen.

I quan Jovis tonant, per l'hivernada,
pluges i neus espessament envia,
l'home atia els senglans amb els seus gossos
vers ses trampes de malles irrompibles;
al forc dels branquillons clareses xarxes
para, on els torts golafres s'entrelliguen,
i caça a llaç les temorenques llèbres
i les grues de pas, que són magnífiques.

Qui no oblida amb això les quimerades,
que sòl l'amor donar-nos? I jo delicia!
si s'obtingués una muller curosa
per casa i fills menar... com la Sabina,
o com la esposa del pullenc feinaire,
la qual, de sol colrada, abans que arribi
del treball el marit, amb llenya seca
el foc de la sagrada llar rebifa,
tanca els remats xamosos a la pleta,
els muny la llet sobrerera i, de la rica
bota treient un vi de l'any, per l'àpat
no comprades viandes apartia.

Què millor? Me sabrien menys xalestes
les delicades ostres de Llucrina,
les oblades o el nèrol, que a la costa
solen dur les tempestes llevantines.
El jònic Francolí i la polla d'Àfrica
meus plaents a mon gust resultarien
que la oliva abastada al tany ubèrrim,
les agrelles de prat, les malves fines,
goridores de mais, la tendra xaia
per les festes de Tèrminus occida
o el cabrit estorçut del llop ferèstec.
I, entre l'àpat, seria'm alegria
veure atancar-se a casa les ovelles,
tornaat de la engegada ben complides,
els bous, de flàcid coll, pausats i lassos
la ronca rella arrocegà invertida,
i els esclaus, bell aixam de casa forta,
entorn la llar flamanta reunir se.»

Sic Alfí, l'usurer, s'enraonava,
i àdhuc els seus havers juntà pels Idus,
resolt a rusticar-se. A les Kalendes,
però, de nou a préstam els cedia.

J. RUYRA, trad.

Histories extraordinàries d'Edgar A. Poe

ELEONORA

Sub conservazione formæ specificæ salva anima. — RAMÓN LLULL.

Jo vinc de una raça assenyalada per la vigor de la seva fantasia i l'ardència de les seves passions. Els homes m'han apel·lat foll; però encara no és resolta la qüestió, si la follia és o no és la més enlairada intel·ligència: si molt del que és gloriós, si tot el que és profunde, no brolla de malaltia de pensament — de certes fases de un esperit exaltat a despeses de les seves facultats generals. Els qui somien de dia són coneixents de moltes coses qui escapen als qui somien només de nit. Dins les llurs grises visions ells obtenen vislums de l'eternitat, i tremolen, al deixondir-se, de trobar que han estat al mateix caire del gran secret. A arrapades, ells aprenen alguna cosa de la saviesa, la qual és del bé, i més de la mera coneixença, la qual és del mal. Ells penetren, jassia sense governall i sense brúixola, dins el vast oceà de la «llum inefable», i novament, com els aventurers del geògraf Nubià, «*aggressi sunt mare tenebrarum, quid in eo esses exploraturi*».

Direm, doncs, que jo so foll. Jo atorc, al menys, que hi han dugues condicions distintes dins la meva existencia mental: — un estat de raó lúcida, indiscutible, i pertanyent a la memoria dels esdeveniments qui formen la primera època de la meva vida — i un estat de ombra i de dubte, qui pertoca al present, i a la recordança d'això qui constitueix la segona gran era de la meva individualitat. Per tal, doncs, tot això que jo contaré del primer període, creieu-ho; i a això que jo relataré del darrer temps, doneu-hi només tan de crèdit com us semblarà merèixer; o dubteu-ne de tot en tot; o bé, si dubtar-ne us és impossible, aleshores sigueu l'Edip d'aquest enigma.

Aquella que jo he amada dins la meva joventesa, i de la qual jo ara escric assossegadament i neta aquests records, era la sola filla de l'única germana de la

meva mare, trespasada de molt temps. Eleonora era el nom de la meva cosina. Nosaltres havíem habitat sempre junts, sota un sol tropical, dins la Vall de l'Herba-Violada. Cap peu mai ha entrat sense guia dins aquesta vall llunyana, qui raia en mig de una renglera de puigs gegantins qui se li decantaven sorruats tot al seu entorn, tancant la llum del sol part de fóra els seus dolcíssims recers. Dins el veinat no hi havia una sola sendera fressada; i per atényer el nostre benorós sojorn, calia desacostar, amb força, el fullam de molts milers de arbres selvatges, i percutir a mort la gloria de molts mil·lions de flors benolents. Vetaquí perquè vivíem tot sols, no coneixent res del món part de fóra la vall, — jo, i la meva cosina, i la mare d'ella.

De les misterioses regions enllà de les muntanyes, al cap de dalt del nostre domini tan ben envionat, s'esmunyia un riu estret i pregón, més lluent que tota cosa, salvant els ulls de Eleonora; i serpentejant furtivolament en capriciosos revolts, anava a perdre's a la fi través de un afrau ombrívol, entre comes encara més misterioses que els puigs d'on era eixit. Nosaltres l'anomenàvem el «Riu del Silenci»; perquè dins el seu corrent semblava haver-hi una invitació a callar. Cap murmuri no muntava del seu llit, i tan gentilment ell feia via, que els palets aperlats que nosaltres ansíem atalaiar avall de tot dins el seu sí, no es bellugaven gens, ans jeien dins una immòbil delectança cadascú dins el seu propi lloc de sempre i relluïnt gloriosament.

El marge del riu, i els de mant rierol enlluernador qui lliscava fins a dins del seu curs per camins descarrerats, igual que'ls espais qui s'estenien des de la riba cap avall a les mateixes fondaries dels corrents, fins a atényer el llit de paletam del fons, — aqueixos indrets, no menys que tota la faç de la vall, des del riu a les muntanyes qui la cenyien, eren

catifats per una flonja, verda herba, espessa, menuda, perfectament llisa i perfumada de vainilla, però tan esquitxada arreu amb el botó d'or, la marguerida blanca, la viola purpúria i l'asfodel color roig de robí, que la seva magnífica bellesa parlava als nostres cors, amb veu forta de l'amor i de la gloria de Déu.

I ací i allí, al mig d'aquesta herba, és remuntaven, com dins un somni estrany, bosquets d'arbustes fantàstics, les altes, esveltes tiges dels quals no creixien tot dret, ans se decantaven graciosament cap a la llum que al mig-dia llucava a dins la vall. L'escorça d'ells era clapejada amb la viva esplendor alternada de l'èbenus i l'argent; i era més llisa que tota cosa, salvant les galtes d'Eleonora; — talment que, sinó pel verd brillant de les enormes fulles qui s'estenien dels cimerals en llargues línies trèmols, enjogaçades amb els zèfirs, ún hauria pogut imaginar-los gegantins serps de Siria retent homenatge al llur Sobirà el Sol.

La mà dins la mà, jo i Leonora ens passejàrem per dins d'aquesta vall quinze anys, abans que l'Amor entrés a dins els nostres cors. Fou un vespre, al cloure's del terç, lustre de la vida d'ella i del quart de la meva, que nosaltres séiem, encadenats dins l'abraç l'ún de l'altre, sota aquest arbres d'aire de serps, guaitant les nostres imatges dins les aigües del Riu del Silenci. No parlàrem un mot durant el reste d'aquell dolç dia; i encara l'endemà, les nostres paraules eren tremoloses i escasses. Havíem atirat el déu Eros de dins aquella ona, i ara sentíem que ell havia encés a dins nostre l'ànima vehement dels nostres avant-passats. Les passions qui durant centúries havia assenyalat la nostra raça, venien en bonior amb les fantasies qui els distingiren igualment, i elles juntes alenaren una benaurança delirant per sobre el Vall de l'Herba Violada. Un canvi caigué sobre tota cosa. Estranyes flors brillants, de forma d'estrella, esclataven totduna dalt d'arbres on mai cap flor hom no havia coneguda. Els tints de la verda catifa s'emprofundiren; i quan, una per una, les blanques marguerides foren desaparegudes, floriren en lloc d'elles desenes i desenes d'asfodels color roig de robí. I la vida

MOSAICS E F ESCOFET & C

Paviments Unifas

Barcelona

Ronda Sant Pere 8

s'aixecà dins els nostres camins; perquè el flamenc espigat, no vist fins aleshores, parencjà davant nostre dins el seu plomall escarlatí, amb tots els altres oells alegres i brillantí. Els peixos d'or i d'argent poblaren el riu, de dins el sí del qual ixqué, poc a poc, un murmurí qui s'infia fins a esdevenir una melodia gronxoladora, més divina que la de l'harpa d'Eolus—més dolça que tota cosa, salvant la veu d'Eleonora. I ara també, un vast núvol, que havíem atalaiat llargament dins les regions d'Hèssper, vingué flotant envers nosaltres, pompós de carmesí i or, i se'ns deturà pacíficament al bell damunt, i dia per dia s'anà abaixant fins que les seves vores reposessin sobre les cimes dels puigs, transformant-ne tota la penombra en magnificència, i tancant-nos per dalt, com si per sempre, dins una màgica, enorme, gloriosa presó.

L'avinentosa d'Eleonora era la dels serafins; ella no era però sinó una donzella sense art i innocent com la curta vida que ella havia menada entre les flors. Cap fingiment travestia la fervor de l'amor qui animava el seu cor, i ella n'examinà amb mi els més pregons recers, mentres tots dos vagàvem junts per la Vall de l'Herba Virolada, conversant de les poderoses transformacions qui s'hi eren obrades darrerament.

A la fi, un dia ella em parlà, llagrimejant, de l'última, trista mutació qui escau a l'humanitat. D'ençà d'aleshores, ella es deturava només sobre aquest tema lúgubre, i n'entreteixia tota la nostra conversa; tal com dins les cançons del bard de Schiraz les mateixes imatges ocorren una vegada i altra dins cada dòcil variació de frase.

Ella sabia el dit de la Mort posat sobre la seva sina;—ella sabia que com l'Ephemeron, ella havia estat feta perfecta en beutat només que per morir; però les terrors de la tomba per ella es resumien en una sola temença, la qual ella em revelà una tarda, a l'hora del crepuscle, vora les ribes del Riu del Silenci. Ella sofria de pensar, què després que jo la soterraria dins la Vall de l'Herba Virolada, jo jaquiria per sempre aquest felicitat, per posar l'amor passional qui ara era el d'ella, en alguna aimia del món extern i quotidià. I totduna jo em llenci apressadament als peus d'Eleonora, i fiu jurament a ella i al cel, que jo mai em lligaria en matrimoni amb cap filla de la terra — que de cap manera jo no fóra infidel a la cara memòria d'ella, o a la memòria de la devota afecció amb la qual ella m'havia beneït. I jo invoqué el Tot-Poderós Senyor de l'univers per testimoni de la piadosa solemnitat del meu vot. I la maledicció que jo clami d'Ell i de la qui anava a esdevenir una santa de l'Elisi, si jo mai era traïdor a aquesta promesa, contenia una punició, massa terrible per que jo gosi reportar-la aquí.

I els ulls lluents d'Eleonora esdevingueren més lluents per les meves pa-

raules; i ella sospirà com si un feix mortal li hagués estat llevat de sobre'l pit; i tremolà, i plorà molt amargament. Però ella acceptava el meu vot (perquè, què era ella sinó un infant?), i ell li feu tranquil el llit de la seva mort. I ella em digué, no gaires dies després, mentres moria suaument, que per això que jo havia fet per conort del seu esperit, ella vetllaria sobre meu en esperit quan departiria, i, si això li era permès, tornaria a mi visiblement dins les vetlles de les meves nits; però si aquesta cosa fós, en veritat, enllà del poder de les ànimes del Paradís, ella al menys me donaria indicacions freqüents de la seva presència; sospirant a mi dins l'oratjol vespral, o bé omplint l'aire que jo respiraria amb perfums dels encensers dels àngels. I amb aquestes paraules damunt dels llavis, ella reté la seva vida innocent, posant un terme al primer període de la meua.

Fins aquí jo he contat fidelment. Però d'ençà que jo passo la tanca que la mort de la meua amada formà dins el camí del Temps, i l'avenç per dins la segona era de la meua existència, jo sento que una ombra es congria entorn del meu cervell, i jo malconfiu de la perfecta integritat de la relació. Però jo seguiré. — Els anys passaven arrocegant-se feixugament, i encara jo vivia dins la Vall de l'Herba Virolada;— però un segon canvi era vingut sobre tota cosa. Les flors de forma d'estrella se retiraren dins les tiges dels arbres i no aparegueren pus. Les colors de la catifa de verdor s'esvaïren; els asfodels color roig de robí es marciren un per un; i en el lloc d'ells s'aixecaren, de deu en deu, fosques violetes com un ull, les quals se torçaven inquietament i eren sempre carregades de rosada. I la Vida departí dels nostres camins; perquè el flamenc ja no parencjava dins el seu plomall escarlata davant nostre, ans s'envolà tristament de la vall cap als puigs, amb tots els oells alegres y brillants qui eren arribats en la companyia d'ell. I els peixos d'or i d'argent nedaren través de l'afrau al capdavant de tot del nostre domini, i ja no exornaren mai més el dolç riu. I la gronxadora melodia qui havia estat més suau que l'harpa aèria d'Eolus i més divina que tota com salvant la veu d'Eleonora, s'extingí de mica en mica,

en murmuris qui es feien cada vegada més vagues, fins que el corrent tornà, completament, a la solemnitat del seu silenci original. I aleshores, per fi, el vast núvol remuntà, i abandonant els cims de les muntanyes a la vella obscuritat, assolí novament les regions de Hèssper, i llevà de la Vall de l'Herba Virolada totes les seves divines i magnífiques glories d'or.

Però les promeses d'Eleonora no foren oblidades; perquè jo oïa els sons del brandar dels encensers dels àngels, i corrents de un sant perfum flotaven tot-hora arreu dins la vall; i aleshores de la meua solitud, quan el cor em batia pesadament, els oratjols que banyaven el meu front venien a mi carregats de lleus sospirs; i murmuris indistints omplien sovint l'aire de la nit; i una vegada — o, només una sola vegada! jo fui despertat de una sopor com la de la mort per la pressió de dos llavis espirituals sobre els meus. El buit del meu cor, noresmenys, ni així volia ser omplert. Jo enyorava l'amor qui abans l'havia omplert a vessar. A la llarga la vall m'acorà pels records d'Eleonora, i jo la jaquí per sempre per les vanitats i els triomfs turbulents del món.

Jo em trobí dins una ciutat estranya. on tota cosa hauria pogut esborrar de la meua memòria els dolços somnis que jo havia somiat tan llargament dins la Vall de l'Herba Virolada. Les pompes i les ostentacions de una cort fastuosa, i el foll traüt de les armes, i la radiant avinentesa de les dones, torbaren i ubriagaren el meu cervell. No obstant, la meua ànima era restada fidel als seus vots, i els senyals de la presència d'Eleonora m'eren donats encara dins les callades hores de la nit. Sotadament, aquestes manifestacions cessaren; i el món s'entenebrí als meus ulls; i jo restí esbalait pels pensaments abusadors que em posseïen — per les terribles tentacions qui m'assaltaven; perquè arribà de alguna contrada força, força llunyana i inconeguda, a l'alegre cor del rei que jo servia, una donzella davant la bellesa de la qual el meu cor inconstant cedí totduna—davant l'escambell de la qual jo me ajeguí sense lluita, en la més ardent, en la més retuda adoració d'amor. Què era doncs la meua passió per la jovencella de

AGUA **MINERO : MEDICINAL**
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc.   Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago é intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648. BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

la vall, al costat de la fervor, i el deliri, i l'èxtasi d'admiració elevador de l'esperit amb que jo vessava tota la meva ànima en llàgrimes als peus de la etèrea Ermengarda?—Era un serafí lluminós la meva Ermengarda! i aquesta idea no deixava lloc per cap altra. — Era un àngel diví la meva Ermengarda! i quan jo interrogava les pregonesses dels seus ulls, jo no pensava sinó en ells — i en ella.

Jo m'hi amullerí; — jo no temí per la maledicció que jo havia invocada; i la seva amargor no m'atengué. I una vegada — una vegada sola dins el silenci de la nit, vingueren través de la meva gelosia els lleus sospirs qui m'havien abandonat; i ells se transformaren en una veu dolça i familiar, dient:

«Dorm en pau! — perquè l'esperit de Amor regna i governa, i a l'estrènyer sobre'l teu cor apassionat la qui és Ermengarda, tu ets absolt, per raons qui et seràn conegudes al Cel, dels vots fets a Eleonora.»

Trad. C. R. B.

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglèsell. Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudència catalana.

Renunciament i Mort

(dels 60 als 89 anys de la vida de Miquel-Angel Buonarroti, o siga de l'any 1535 al 1564)

(Continuació)

Un dia, cap a mitjans de febrer del 1564, feu presa de Miquel-Angel una febre greu i per distreure-se'n, totjust ara que li havia de ser mal, sortí a passejar a peu per la campinya romana en cerca de remei, ell que quan era l'hora no s'havia sabut aprofitar de la pau i la alegria que ella serva. Era un dia plujós. Tiberio Calcagni que, sabedor de la dolença de l'artista, havia acudit a sa casa, no es pogué aguantar al veure'l tornar sota la inclemència del cel, descolorit de cara i amb una mirada diferent de la costum, de renyar-lo amistosament. «*Bé'm tinc de distreure d'una manera o altra dels meus mals*» feu Miquel-Angel. Amb tot i que sabia ser cosa de pocs dies el seu acabament, no es conformà a fer llit fins l'abans-vigília de morir-se. Envià a cercar l'amic Daniel de Volterra, i aquest feu avisar el metge Frederic Donati. L'endemà Miquel-Angel demanà que li escriguessin una carta per al seu nebot, avisant-lo que'l vingués a veure. La seva darrera recança era el no sentir-se capaç per a treballar com solia, tot i conservant el cap clar; i terc en desfer-se de l'estrany ensopiment que volia manar més que ell, feu ensellar el cavall. La bestia fidel el portà unes quantes passes, que ja devia ser rezelosament, car la pressió de les cames del seu amo debía ser ben feble sobre els seus costats. Miquel-Angel sentia una pèrdua d'esma que l'acobardí, i degué entregar-se; feu girar el cavall que, bon minyó, el tornà amb compte fins al peu del jardinet de casa seva. Va pujar les escales, pobre vell, i

ja no tenia de respirar més l'aire dels carrers de Roma. S'arrauliria vora la llar de foc, en una poltrona que li era més avinenta que'l llit. La seva muller, la Tristesa, ja li tenia feta l'endressa habitual de l'estada: les finestres que donen al defora ajustades, la llar encesa per única claror i les ombres dramatitzades per les parets. Però, veusaquí que avui a més de la tristesa hi ha un altre amic, un hoste nou que vé a omplir d'una forma humana el silenci que sura per la casa. Acaba d'arribar i seu aprop del foc; així que sent els passos del mestre fregant les escales deu posar-se dret sense gosar avançar, fins que el vell treu el còs al darrer replà, que aleshores deu atancar-s'hi dient poques paraules, com, si donés el pèsam al mestre de les morts que porta dins del sepulcre del seu còs esperant la mort darrera la última bufada de la benèfica extinció. Aqueix hoste nou és el gentilhome Cavalieri que hi acudia al saber l'estat sense esperances del seu gran amic.

¿I Miquel-Angel com devia rebre'l, quins afectes devia desvetllar-li l'admirat amic, a les portes de un altre món? ¿Davant de una imatge d'altra temps tornada de sobte se li renovava el patir d'aquell temps passat, el de les hores dels arboraments i la maror del esperit? Era-li renovació de neguits llunyans o bé un conort més la presència de l'amic de l'ànima; li feia recar la vida o bé li feia companyia en el seu darrer pas resignat?.. Nosaltres només podem dir que Miquel-Angel no tardaria gaires dies a morir-se. Devia ser amb una poca

esma d'enraonar plena d'esglai que Cavalieri feia companyia a Miquel-Angel ne aquells moments tan grans com *La Nit* que jeia en el misteri de la Sagrestia Nuova, allà a l'enyorada Florencia.

Als qui la veiem en els gestos aqueixa mort que và acostant-se sense paorosa fresa però tant declarada que se li poden comptar els passos ens inspira una mica d'esglai i una mica de recança. El vell Buonarroti té arràn de 89 anys; ha anat assistint abans de morir-se a la mort de les rels amargues que'l mantenien esclau del món i del seu geni susceptible i neguitós. ¡Pobre grandesa, amarga grandesa! Mes aixó s'havia anat guarint, només quedava la soca banyant-se amb l'aire i la rosada del cel, vivint per un miracle, potser el darrer de la seva natura genial sobre el propi còs que segons raó natural ens sembla que ja hauria de ser mort. ¿No seria que l'esperit persistent i voluntariós amb el seu imperant avés creador allargà meravellosament la vida física per a durar en una forma com a darrer gran testimoni de la seva potencia?

L'abans-vigília de morir-se, que fou l'endemà de la trista eixida a cavall que havem descrit, s'avingué a ficar-se al llit i dictà el testament, on demanava que, mort al menys, el retornessin a la seva estimada Florencia.

El dia 18 de Febrer de 1654 (1) un poc menys esquerp amb els amics que durant el curs d'aquells darrers anys, voltat de Tomàs Cavalieri, Daniel de Volterra, Diomedes Leoni, i els dos metges, Frederic Donati i Antonio del Franzese, després de deixar-se assistir d'ells i poder-se'n despedir, decantà el cap per llà a les cinc de la tarde, a l'hora que començaven a fer llum en la mitja fosca les llanties del penediment als temples de Roma i els llustres de les reunions espirituals i oblidades en les sales senyores.

Dos dies més tart arribava a Roma el seu nebot Lionardo, que amb el seu fillet eren els dos darrere rebrots dels Buonarroti Simone. Miquel Angel morí en la abundancia com de temps hi havia viscut. En la seva estada s'hi trobaren de 7 a 8.000 ducats d'or, més de 500.000 pessetes, i creiem que a Florencia o altre lloc posseïa encara altres bens en terres i cases. Cal afegir-hi les obres i plans deixats sense destinació.

JOSEP LLEONART

(1) En les dates tant de la mort com del naixement de Miquel-Angel discrepen alguns autors al transcriure-les. Així entre els que jo tinc a mà ens trobem que mentres Fritz Knapp i Georges Beaume fixen la data de la naixença en el 6 de març de 1475, Max Sauerlandt dóna la data del 26 del mateix mes i any; i com a data de la mort, mentres Sauerlandt dóna la del 18 de febrer de 1654, Fritz Knapp dóna la del 27 del mateix mes i any, i Beaume seguint l'estil florentí d'allavors fixa la mort de Miquel-Angel en el febrer de 1563, igual que Condivi, un contemporani de l'artista.

La millor victòria

L'importància del darrer discurs del nostre «leader» ningú l'ha discutida. Tothom, des del punt de vista de son particular criteri polític, hi ha afinat una o altra qualitat. Qui l'ha qualificat com lo més «substanciós» del debat marroquí; qui com una oració altament patriòtica; el que menys, n'ha dit que era propi d'un gran home d'Estat.

Però l'èxit, el veritable triomf del discurs d'En Cambó no està en cap de les opinions transcrites. Aquest èxit, aquest triomf cap prohom polític espanyol l'ha descobert, cap d'ells hi ha penetrat. I és que per ells és poc menys que invisible.

I no s'escau tampoc en aquella simplicitat dels seus conceptes, ni en aquells tòpics admirables quan considera l'impossibilitat d'una evacuació; quan descobreix al fons del problema marroquí un problema d'independència per a Espanya i la possibilitat d'una desfeta espiritual per a Catalunya; i quan pondera la necessitat d'una orientació mediterrànea.

La seva gran victòria està precisament en haver vençut dins d'un medi, d'un ambient que no li era gens propi; i amb uns principis, amb un mètode i amb uns procediments que no són pas els que dins aquell medi imperen. Aquesta, i no altre, es la seva gran victòria.

Mes l'èxit de nostre Cambó no és pas solament personal, sinó que assenyala el triomf d'una Escola, l'Escola de la Lliga, amb aquells seus principis immutables que's diuen *governamentalisme* i *catalanisme*; i junt amb els principis ha

triomfat també nostre mètode que's sintetitza en el verb influir; i junt amb principis i amb mètode han triomfat també'ls nostres procediments, que's cristal·litzen perfectament en les conclusions del seu discurs, en cada una d'elles hi ha una afirmació i en el fons de totes elles una tendència a edificar, a construir.

I aquí hi ha el perquè d'aquella frisança davant del discurs d'En Cambó, de la qual ens parlava l'amic Bofill a *La Veu de Catalunya*. I aquí es troba el perquè d'aquella nostra vibració íntima al llegir-lo, tal volta afectada d'un cert orgull i d'un cert egoisme, perquè com deixebles entusiastes de l'Escola de la Lliga hi hem vist el triomf de quelcom propi, de quelcom que forma part del nostre ésser polític.

La gran victòria de l'Escola de la Lliga, obtinguda pel qui n'és el seu capdavanter, crec que vé a ésser un pas fermíssim en el camí ascensional de la nostra Catalunya. El dia que'ls nostres principis, mètode i procediments no siguin solament acceptats per un aplaudiment, més o menys conscient, de la Cambra de Diputats Espanyola, sinó que es tradueixin en actes de govern, aleshores Espanya estarà salvada, viurà lliure, prestigiosa i respectada; Catalunya haurà ja arribat a la fita de les seves aspiracions; l'Escola de la Lliga haurà assolit el moment àlgid de la seva plenitud i en nostres cors sentirem la joia més gran de nostra vida.

MANUEL RODÉS AREÑAS

Barcelona 27 Maig 1914.

Documents parlamentaris

El debat del Marroc al Congrés

DISCURS PRONUNCIAT PER
EN FRANCESC CAMBO

el dia 20 de maig de 1914

El señor Cambó: Todos aquellos de vosotros que habéis pertenecido a Cortes anteriores, sabéis que no soy amigo de prodigar mis intervenciones parlamentarias, y que cuando a ello me obliga mi deber, procuro ocupar la atención del Congreso lo menos posible. Lo mismo voy a hacer esta tarde; pero esta intervención mía es hoy, señores diputados, absolutamente inexcusable.

Dijo el señor Rodés, y dijo una gran verdad, que el problema de Marruecos puesto a debate con motivo de la enmienda del señor conde de la Montera, era hoy el problema de

España. Yo no digo que sea todo el problema de España, pero sí reconozco que es el problema más apremiante y de una gravedad más urgente de cuantos España tiene planteados.

Por eso, señores diputados, desde que se inició este debate, no ha dejado de inspirar un interés y una atención grandísimos, y es que el Parlamento español, durante estos días, ha sido un Parlamento de verdad. No se ha suscitado un debate que únicamente interese a dos interlocutores y a sus oyentes; es un debate en que el país ha tomado parte

por boca de los diputados que han intervenido, y las palabras que aquí se han pronunciado han repercutido también en el alma nacional, y en estos momentos no hay ninguna fuerza de opinión con representación en el Parlamento que tenga derecho a callar; todos los que representamos una fuerza de opinión, tenemos el deber de hablar. Este es el deber que yo voy a cumplir en representación de la minoría regionalista.

Hasta ahora, señores diputados, se ha desenvuelto extensamente, prolijamente, la acción crítica y fiscalizadora de nuestra actuación en Marruecos. Se ha dicho y se ha probado con insistencia, quizás excesiva, que nuestra actuación política en Marruecos es continuación de nuestra acción desgraciada en las Antillas, y que es como un trasplante de terreno abonado de todos los vicios, de todas las corruptelas de nuestra administración interior.

Señores diputados, yo no voy a insistir en esta obra de crítica. Creo que ha sido patriótico el hacerla; entiendo que frente a un mal grave, como el mal que España padece en su actuación en Marruecos, es cumplir deber de patriotismo presentar ese mal descarnadamente a los ojos del país y en pleno Parlamento, pero creo que ese deber patriótico se ha cumplido ya y quizás se ha cumplido con exceso.

Tiene plena noción el país de todas las desorganizaciones, de todas las ineptias de nuestra actuación en Marruecos; conoce el mal, y el Gobierno sabe que el país lo conoce porque le ha sido públicamente demostrado y explicado en el Parlamento. Creo que en este momento, a estas alturas del debate, es preciso marcar soluciones, y es preciso sentar de una vez que el Parlamento no tiene únicamente una misión fiscalizadora del pasado para analizar hechos ya consumados, sino que tiene un deber, y que está en su misión marcar para el porvenir las normas que han de determinar los actos del Poder ejecutivo.

Voy a analizar las soluciones que se han señalado ahora al grave problema de Marruecos.

El señor Conde de Romanones entrega la solución a la acción sedante del tiempo. (El señor conde de Romanones: Y a otras cosas.) Y a otras cosas que exijan la acción sedante del tiempo. El señor conde de Romanones ha querido aplicar a la solución del problema de Marruecos el camino que han seguido todos los países que en empresas análogas se han encontrado.

Es evidente, señores diputados, que los comienzos de toda acción colonizadora han sido difícilísimos para todos los países que las han emprendido, y la experiencia les ha enseñado los errores cometidos y la manera de enmendarlos; pero yo digo al señor conde de Romanones y al Parlamento que España se encuentra frente a este problema en una situación especialísima que hace imposible confiar en las que han sido soluciones o camino de soluciones en otros países, y que la opinión pública española no siente el problema de Marruecos, que la opinión pública española de la acción de España en Marruecos no ve más que el pasivo, no ve lo que eso nos pueda producir; no hay que esperar, por tanto, que el pueblo español conceda un gran crédito de tiempo al Gobierno. Pero es más; que España, ante el problema de Marruecos sufre una sangría en su vida que España no puede soportar, es que la acción de España en Marruecos, tal como se desenvuelve, es

absolutamente superior a la potencialidad del pueblo español. Creo, por tanto, que el camino indicado por el señor conde de Romanones, no puede darse como el único camino, la única solución, la única esperanza que de este debate reciba el pueblo español.

El señor Rodés dió una solución radical, una solución simplista que comparte gran parte del pueblo español; una solución que no requiere grandes explicaciones para que la comprendan las masas: la revisión de los Tratados y el abandono de nuestra acción en el Norte de Africa.

Yo no me sentí escandalizado por esta proposición aquí expuesta por el señor Rodés; no creo, señores Diputados, que cometiera ningún sacrilegio; ese criterio, esa opinión la comparte gran parte del pueblo español, y creo que ha sido un gran bien que esa parte de la opinión haya encontrado su vocero en el Parlamento.

Es más: propósitos de evacuación, de abandono de una empresa colonial cuando se inicia, no son una cosa nueva, señores Diputados; en todos los Parlamentos cuando los Gobiernos han iniciado empresas de colonización, siempre se han levantado voces de los elementos de la extrema izquierda o de la extrema derecha, voces de aquellos que de ningún modo se sienten solidarizados con el Gobierno o los partidos que representa la actuación del Poder público, que han propuesto estas soluciones radicales. Pero si eso es cierto, es cierto también que siempre que se ha producido el caso de que esos elementos radicales de extrema izquierda o de extrema derecha que propusieron esas soluciones radicales a los problemas de expansión colonial, han llegado al Poder, no han practicado nunca las soluciones que en la oposición habían dado. En el Parlamento francés ¿cuántas veces durante el Imperio se levantaron Jules Ferry y Gambetta predicando el abandono de la Argelia francesa! Y cuando Jules Ferry y Gambetta llegaron al Poder, después de caído el Imperio e instaurada la República, dijeron públicamente que renegaban de los errores de su juventud y no abandonaron la Argelia, lo que hicieron fué establecer el protectorado francés en Túnez. Y a Jules Ferry y Gambetta, en el Gobierno, los combatían Clemenceau, Lannerzan y Pelletan, y cuando estos llegaron al Poder, colaboraron y trabajaron para extender la acción francesa en Marruecos. Y esta acción francesa en Marruecos, los que la combaten

son ahora únicamente Jaurés y sus elementos, y yo estoy seguro que si el socialismo francés sigue su marcha triunfadora y llega a compartir las responsabilidades del Gobierno, no abandonará Argelia, no abandonará Túnez, no abandonará Marruecos, procurará extender el imperio colonial de Francia. (Muy bien.)

El señor ministro de Estado, en declaraciones a las cuales quizá la Cámara no prestó toda la atención que merecían, hizo observar al señor Rodés lo imposible, lo impracticable de su teoría de la evacuación: una evacuación que, si tuviésemos que realizarla, debiera callarse que íbamos a realizarla; una evacuación que, anunciada, sería una huida, sería una persecución, sería vergüenza para el país. (Muy bien.)

Pero, señores diputados, es que yo quiero suponer por un momento que la evacuación fuese posible, que la evacuación sea fácil y quiero suponer más: que no fuese deshonorosa; que pudiésemos retirarnos con facilidad y sin vilipendio; y creo que ni aún en este caso podríamos abandonar la zona de protectorado que tenemos reconocida. Os diré por qué, señores diputados.

Es que España en la zona de Marruecos no resuelve un problema de expansión, resuelve un problema de independencia que nos plantea la situación internacional que ha adquirido el problema del Mediterráneo. (Aplausos en la mayoría y en la minoría liberal.)

El problema del Mediterráneo, señores diputados, es el gran problema internacional de nuestro tiempo; y en el Mediterráneo se dirime hoy el prestigio de las Naciones; en el Mediterráneo se va a determinar qué pueblos han de desaparecer, como casi ha desaparecido Turquía, y qué pueblos han de subsistir. El Mediterráneo, por la apertura del istmo de Suez, por la ocupación y colonización de todo el continente africano por naciones europeas, es el mar de los países vivos del mundo.

En los últimos años la paz de Europa ha corrido peligro inminente de turbarse dos veces, las dos veces por el problema del Mediterráneo: cuando lo de Agadir y cuando la guerra balcánica, alterando la situación de las Potencias o en peligro de alterarla en el mar Adriático que no es más que una gran ría del mar Mediterráneo. Se han salvado esas dos grandes crisis, y se ha evitado una conflagración europea. ¿Como? Buscan-

do al equilibrio de las Potencias en el Mediterráneo un nuevo asiento; y el último asiento que a ese equilibrio del Mediterráneo se ha dado ha sido el reparto de zonas del protectorado en Marruecos.

Somos, señores diputados, un factor en el problema del Mediterráneo. René Pinon, un gran tratadista francés, en cuyas obras todos seguimos las evoluciones de los conflictos balcánicos y que fué profeta en casi todas sus predicciones, publicó hace cuatro años un libro titulado «L'empire de la Méditerranée.» En sus predicciones ha acertado constantemente, y en este libro planteó la cuestión del Mediterráneo en esta forma, señores diputados, y en esta forma determino los factores integrantes de ese problema:

«Para tener una impresión viviente, conviene dejar Marsella, la gran Metrópoli del Mediterráneo francés, para abordar en Argel, o en Orán, Bona, Túnez o Bizerta. Cuando se encuentra a Francia después de haberla dejado, desde menos de dos días y casi sin haber perdido de vista las tierras de las cuales una, la Córcega, es también francesa, podría creerse que no se ha salido de un lago francés y que nos corresponde a nosotros llamarle hoy como los antiguos romanos: «Mare nostrum.»

«Pero alrededor del gran lago del Mediterráneo occidental, otros pueblos tienen su puerto al sol. Al Occidente, la vieja España interpone la masa compacta de sus mesetas entre la violencia del Atlántico y la dulzura del Mediterráneo, cuyas aguas azules reflejan las fábricas y los docks de la laboriosa Barcelona, los maravillosos jardines de Valencia y de Málaga; más allá, las Baleares, vanguardia de Iberia, ocupan en el centro del gran lago una posición admirable. Al Oriente, es Italia la que prolonga la larga arista de su espina dorsal, terminada por Sicilia y flanqueada por Cerdeña al mismo tiempo que por un lado mira hacia Francia y España y por el otro hacia la península de los Balcanes, y el embrollo oriental. Inglaterra, que de ningún modo es, por su raza y su historia, una Nación mediterránea, lo es ahora por la ocupación de los dos puertos del lago del Mediterráneo occidental, Gibraltar y Malta, por donde tiene interés en toda la vida y actividad del mar interior. En fin, en el extremo oeste del Mogreb africano se encierra, en su feroz aislamiento, un extraño vestigio de los tiempos desaparecidos, un viviente anacronismo.» Marruecos, ro-

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega . . . . . Ptes. 35
Tela 45

Acabat el temps de la subscripció la obra valdrà

Rústega . . . . . Ptes. 45
Tela . . . . . » 50

deado de codicias, se ha conservado, hasta aquí, impenetrable; el porvenir de Marruecos es el gran problema que preocupa a los Estados que tienen establecido su poder alrededor del Mediterráneo occidental.»

¿Lo veis? Al definir los factores de la política del Mediterráneo, entre ellos figura España y figura en primer término porque España, o es un país mediterráneo, o no tiene política internacional (Aprobación en la mayoría y en la minoría regionalista.)

Pero es más, señores diputados. Hay un problema conexo con el problema del Mediterráneo, que le complica y agrava, y del cual somos nosotros un factor decisivo: el problema del Estrecho de Gibraltar, el problema de la libertad de la vía más frecuentada por todos los buques del mundo, y el problema de Gibraltar en el libro de René Pinon se plantea de un modo admirable. Es corta la cita:

«Así la cuestión del Estrecho está involucrada con la de Marruecos. Ninguna Potencia que tenga una flota e intereses en el mar, tanto los Estados Unidos y el Japón, como Francia, Alemania e Italia, no puede admitir que la Gran Bretaña, sentada sobre su peña de Gibraltar, ocupe la costa marroquí del Estrecho, ni siquiera un sólo punto de esta costa, poseyendo así el maxilar inferior de esta boca formidable, de la cual Gibraltar es el diente principal. De la misma manera es cierto que actualmente la Gran Bretaña no permitiría que una gran potencia marítima tomase posiciones frente a Gibraltar, y que Tánger, de donde la guarnición inglesa saca cada día sus subsistencias, perteneciese a una Nación rival, porque esto sería abdicar el imperio que pretenden ejercer sobre los mares.»

En este problema complejísimo del Mediterráneo se ha llegado a un acuerdo entre las Potencias y se ha establecido un equilibrio, al cual era muy difícil llegar. Se ha establecido ese equilibrio, a costa de Turquía. Ese equilibrio, señores diputados, a España le asegura dos cosas: le asegura un presente y un porvenir. El equilibrio actual del Mediterráneo, que todas las Potencias tienen interés en conservar, consagra la independencia de España, consagra la plena soberanía de España en sus fronteras, salva nuestro presente, nuestra actualidad como Nación independiente y libre; pero además nos abre un porvenir para cuando sea, para cuando podamos, en el Norte de Africa. El abandono de este porvenir que el equilibrio actual del Mediterráneo nos reserva en el Norte del Mediterráneo, no es, señores diputados, abandonar y renunciar al porvenir; es también abandonar y renunciar al presente, abdicar y renunciar a la independencia de España.

El día en que España abandonara la inmensa zona de costas que el Tratado nos reserva en Marruecos, el equilibrio del Mediterráneo quedaría roto; habría una Nación o un grupo de Naciones que aumentarían y engrandecerían su fuerza en el Mediterráneo, de modo que serían una amenaza para las demás Naciones que tienen intereses en el Mediterráneo. ¿Cómo se resolvería el conflicto?

Decía el señor Rodés que no se llegaría a una guerra. Yo creo como él señores diputados: no se llegaría a una guerra, pero no se llegaría por algo que debe espantarnos mucho más que una guerra europea. (Muestras de asentimiento) La expansión de una Potencia mediterránea ha traído siempre apa-

rejada la expansión de una Potencia rival. El Protectorado de Túnez ocasionó la ocupación de Chipre y del Egipto; la expansión de Francia en Marruecos que se venía preparando obligó a Italia a ocupar Trípoli, y hasta ahora señores diputados, había una Turquía, una gran nación, moribunda, con un patrimonio inmenso en el Mediterráneo, a propósito para dar satisfacción a todas las compensaciones territoriales; la expansión de una gran Potencia se compensaba con la expansión territorial de otra gran Potencia sobre tierras y posesiones de Turquía. Pero el patrimonio mediterráneo de Turquía está liquidado totalmente, y está en manos fuertes que no soltarán ninguna de las porciones de que se han apoderado; el día en que por abandonar España sus derechos, en que por esa declaración de quiebra voluntaria de la nacionalidad española que preconizó el señor Rodés, se abriese otra vez el magno problema del equilibrio mediterráneo, a costa de España, convertida en otra Turquía, el equilibrio del Mediterráneo se restablecería. (Asentimiento en la mayoría) Y esto, señores diputados, que a todos los españoles ha de causar espanto, a los que además de españoles somos catalanes, nos ha de causar un espanto mayor. La compensación que evidentemente se impondría para restablecer el equilibrio mediterráneo que nosotros por un acto de dejación hubiésemos provocado, sería las islas Baleares, desgarrando la unidad espiritual de Cataluña, y Cataluña desmembrada por parte de Francia, Cataluña, sujetas las Baleares a una dominación política distinta, habría acabado su misión en la Historia para siempre. (Aplausos en la minoría regionalista.)

No es, pues, señores diputados, solución la propuesta por el señor Rodés. Dirá el señor Rodés y podrá decir que, sin serlo, es posible que lleguemos a ese trance. Yo he de confesar, señores diputados, que siguiendo por ese camino emprendido, sin una rectificación radical de conducta, ese desastre que a todos os pone espanto se puede producir.

El señor Alvarez en su discurso de ayer propuso varias soluciones, no de orientación de una política, sino de ejecución de una política, y nos habló de que el alto Comisario debe ser un hombre civil. En eso supongo, señores diputados, que estaremos todos conformes, en que convendría que el alto Comisario, para esa función principalmente política, fuese un hombre civil. Yo os he de decir, no obstante, que si en teoría es innegable ese criterio, en la práctica no tengo ninguna fé en que la sustitución de un alto Comisario militar por otro civil, resolviese en sí sólo el problema. Francia optó alternativamente entre un alto Comisario civil y un alto Comisario militar, y estoy absolutamente seguro de que no lo hizo teniendo en cuenta que fuese hombre civil el primero, ni militar el segundo, sino buscando únicamente la competencia y la preparación para una empresa tan difícil, tan intensamente difícil. Si en España hay un hombre civil más preparado para esta misión difícilísima que ningún elemento militar, sería un bien el nombramiento de un alto Comisario civil; si hubiese en España un militar con más preparación para empresa tan difícil que un hombre civil, creo yo que debería prevalecer, al escogerlo, esa ventaja de preparación, a todas las ventajas teóricas de que tenga carácter civil el alto Comisario.

Unidad de acción. Evidente, señores Di-

putados, ¿quién lo niega, quien desconoce la perturbación absoluta que en nuestra acción en Marruecos y que en la acción política y administrativa en España provocan los conflictos y las contiendas ministeriales de competencia? Es evidente.

Ejército colonial. Le hemos pedido todos; el camino indicado por el señor Amado y aceptado por el señor Alvarez, evidentemente es un buen camino. Yo tengo la seguridad de que a estas afirmaciones aquí lanzadas presta su asentimiento el señor ministro de la Guerra; pero hemos de tener en cuenta que si seguimos una actuación política que nos obligue a sostener un ejército colonial numeroso, España no podría resistirla, porque un ejército colonial numeroso es inmensamente caro, y además debe tener empleo constante, porque no hay nada más peligroso para la paz de un gran país que un gran ejército voluntario que no tenga empleo, constante.

Lo de las recompensas. Yo celebro mucho que el señor Alvarez tuviese el valor de proclamar aquí la causa de desmoralización, de quebrantamiento del Ejército, que son esas recompensas por acciones de guerra tan prodigamente, tan abundantemente repartidas durante la campaña de Marruecos. Las palabras del señor Alvarez produjeron tal sensación en la Cámara y todos le prestamos tan claramente nuestra conformidad, que estoy seguro de que el Gobierno que hoy rige los destinos nacionales comprenderá claramente que la voluntad de la Cámara, como la del país, como la misma voluntad del Ejército, es que se supriman esas recompensas. (Aprobación.)

Pero, señores Diputados, yo creo que esas soluciones indicadas por el señor Alvarez son insuficientes, fragmentarias, y con ella no podemos ir a la necesaria rectificación de la política que hasta hoy hemos seguido.

No sé, señores Diputados, si me equivocaré al diagnosticar la causa de nuestros males en Marruecos, y yo creo que sí y estoy de ello plenamente convencido. A mi entender, la causa de todas nuestras desdichas y de la ineficacia de nuestra acción ante el problema que tenemos planteado es haber querido seguir el ejemplo de Francia, es pensar en Francia cuando actuamos en Marruecos, es querer aparejar nuestra acción a la de Francia, cuya intervención en Marruecos sirve una finalidad absolutamente distinta de la finalidad de España y cuya fuerza y preparación para esta obra es completamente distinta de las nuestras. La preocupación de Francia, el querer imitar a Francia, el querer seguir a Francia, con comisario civil y con comisario militar, con la acción guerrera y con la acción de penetración pacífica, será una carga que el pueblo español no podrá resistir.

¿Por qué ha ido Francia a Marruecos? Mirad, señores Diputados, el concepto que de su expansión en Marruecos tienen los franceses, juzgad si hemos ido nosotros a Marruecos por eso, si eso es lo que nos ha conducido a Marruecos:

«Africano por el nombre, puesto que forma parte del Continente que se llama Africa, nuestro imperio «barbaresco» es en realidad mediterráneo. El Mediterráneo no es ninguna barrera, sino un camino que se abre fácilmente a nuestros buques de vapor en menos de treinta y seis horas; por el contrario, el Sahara, que separa Argelia del Africa negra, es el obstáculo más temible, y los

camellos necesitan más de un mes para franquearlo.

Mientras no se haya creado una línea transahariana (y este día no parece próximo), toda la vida del Mogreb francés se inclinará hacia el Mediterráneo; y hasta, si un día, una larga vía férrea debe atravesar las estériles inmensidades del Sahara, siempre será hacia el mar y hacia Europa en que encuentren expansión y mercados, donde se dirigirá la actividad de los dueños cualesquiera que sean, de Argel, de Orán o de Túnez.

En todo tiempo, por otra parte, los países del Mogreb, la antigua Mauritania, han tomado parte en la vida de los pueblos mediterráneos, mientras que siempre han sondeado con inquietud las profundidades del desierto de donde no les llegaban más que dátiles, algunas caravanas del Sudán, y, sobre todo, las incursiones devastadoras de los nómadas. Así, pues, sería tomar un punto de vista falso el considerar Argelia como una colonia de Francia, y nuestra política en Argelia como una política colonial. Argelia-Túnez es la prolongación de la Francia mediterránea; no es, pues, con el Sudan y el lago Tchad que sus intereses están ligados y en relación a los cuales conviene estudiarlos, sino en relación con Francia y el Mediterráneo.

La extensión del imperio francés en la otra parte del Mediterráneo ha modificado profundamente el equilibrio de las fuerzas en este mar. La dominación de un mismo pueblo, la presencia de un mismo ejército y de la misma Armada se había visto desde los tiempos del imperio romano; a consecuencia de este hecho el eje de la política francesa ha quedado desplazado; su radio de acción se ha engrandecido: factores nuevos, intereses poderosos, que no conocía antes de 1830, han venido a modificar su vida; continuando una Francia europea, se ha convertido en una más «grande Francia», «mediterránea y africana».

Francia, señores Diputados, en Marruecos ha buscado una prolongación de sus fronteras, ha buscado crear nuevos departamentos franceses. Su expansión en el Norte de Africa ha sido un deseo hondamente sentido desde hace muchos años y su realización es el último eslabón de una cadena. ¿Es para España lo mismo nuestro protectorado en Marruecos? No es nada de eso, señores Diputados. Ni el pueblo español ni los Gobiernos españoles sentían ningún deseo de crear

unas provincias españolas más en el Norte de Africa. No hemos ido allí para satisfacer un deseo intensamente sentido. Hemos ido allí para salvaguardar la independencia de España y nada más que para eso; y el Tratado, ese Tratado al cual es necesario que vayamos rindiendo justicia, ese Tratado no ha establecido más que eso, y, en virtud del Tratado, la independencia de España y los derechos de España quedan completamente asegurados, y en el Tratado a España no se le impone deberes que regulen su acción. A España no se le fija tiempo ni se le traza camino: España no viene obligada siquiera a mantener la paz en el trozo de nuestra zona fronteriza con la zona francesa.

Yo recuerdo que en el curso de las negociaciones se planteó una gravísima dificultad con motivo del valle del Uarga. El entonces presidente del Consejo de Ministros consultó a representantes de distintos grupos políticos: en esa calidad, fui consultado; y recuerdo que el señor Presidente del Consejo de Ministros planteó el dilema entre abandonar una parte, que entendíamos nos correspondía del valle del Uarga, o aceptar una obligación contraída frente a Francia de mantener el orden y la tranquilidad en nuestra zona. Opinaba el señor Canalejas, y supongo opinaríamos todos igual, y éste fue el criterio que se siguió, que valía la pena de hacer un sacrificio en extensión territorial, antes de contraer un deber respecto a Francia que regulase el ritmo de tiempo en nuestra actuación que determinase nuestra acción en la zona del protectorado.

Cuando después de la firma del tratado, S. M. el Rey fué a París acompañado por el señor Conde de Romanones, el señor Conde de Romanones se sintió Canciller de un gran imperio. (Risas.) En París, al ser tratado de igual a igual por Mr. Poincaré, consideró el señor Conde de Romanones que debíamos seguir el camino de Francia en la implantación del protectorado; y le seguimos, y nos precipitamos, y pensamos constantemente y pensamos aún hoy en lo que hace Francia, en el deseo de imitar a Francia, en la conveniencia de seguir el camino de Francia. ¡Si lo habeis visto, señores Diputados, durante los días de este debate! No ha habido orador que no parangonase lo que hace Francia con lo que hacemos nosotros; debo exceptuar al señor Maura Gamazo. Todos ellos han explicado aquí como desarrolla Francia su protectorado; los miles y miles de kilómetros que tiene ocupados de su zona de influen-

cia, como lamentando que España no esté tan avanzada como Francia en la implantación del protectorado. Yo creo, señores Diputados, que no tenemos salvación mientras no volvamos la vista de otro lado y dejemos de mirar a ese. Aunque tuviésemos pacificada toda nuestra zona; aunque fuese posible toda esa acción civilizadora que ha de cumplir un día u otro, cuando España pueda, cuando España quiera en Marruecos, sería esta minoría regionalista absolutamente contraria a toda precipitación, a toda subordinación del interés de España a nuestra acción en Marruecos.

El otro día el señor Rodés leía aquí el presupuesto que para la expansión francesa en Marruecos acaba de votar el Parlamento francés. Yo os digo, señores Diputados, que si estuvieran repatriadas nuestras tropas y dominada nuestra zona, si pudiéramos lanzarnos tranquilamente a esa obra civilizadora y se presentara aquí un presupuesto parecido, esta minoría votaría en contra de ese presupuesto.

(Acabará)

Informació

Nota de Redacció

Per presses a l'hora de compaginar deixà de consignar-se que l'article de Manuel Galvez, l'il·lustre literat argentí, sobre *Barcelona*, pertanyia a son llibre acabat de publicar *El Solar de la Raza* i que el *Discurs dels Jocs Florals de Lleida* es deu al Mestre en Gai Saber, Josep Carner.

El millor Cafè és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

En premsa

LA MERLA

per JOSEP LLEONART

Biblioteca "Illes d'Or"

—EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES—

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central; Pelayo, 44, telèf. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.—NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no **fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
 Carretera de Ribas, 279
 (SAGRERA)
 Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
 (PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1', i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Lámpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE
SE'N PERDI UN SOL RAIG
FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
 Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
 Mataró—Biada, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
 —Corts Catalanes, 401—
 Barcelona